

University “Ovidius” of Constanța
Faculty of Orthodox Theology
Doctoral School of Theology

DOCTORAL THESIS

SUMMARY

**EPITYMIA AND THEIR APPLICATION IN THE
HOLLY CONFESSION**

Scientific supervisor:

Fr. PhD Prof. Nicolae V. Dură

Doctoral candidate:

POPOVICI IOAN

CONSTANȚA

2014

Content

Introduction

I. Canonical Legislation and Nomocanonical Legislation of Orthodox Church

I.1. Testimonies of Orthodox Canonical Legislation concerning Epitymias and their application in the Confession Chair

I.2. Testimonies of Nomocanonical Legislation concerning the application of Epitymias

II . Canonical rules concerning the application of Epitymias on the Seat of Holy Confession

II.1. Confession Seat and its role in the application of Epitymias

II.2 . Principle *acribeia* and the principle of economy on the application of Epitymias

II.3. Application of Epitymias today: rules, ordinances, innovations

II.4. Sacrament of Holy Confession - preparation for receiving the Sacrament of the Holy Eucharist

III . Epitymias in Tradition and Canon Law of the Orthodox Church

III.1. Epitymias for violations and crimes against the Life and Work of the Clergy

III.2. Epitymias applied to clergy for irregularities and offenses on liturgical rites

III.3. Epitymias of Canon Law applied to monks

III.4. Epitymias of Canon Law and Pravilnic Tradition applied to laity

IV . Epitymias and their application in the Seat of Holy Confession after *pravilnic* Provisions printed in Romanian Language in the eighteenth century

IV.1. Epitymias applied to parish clergy

IV.2 . Epitymias applied to monks and to monastic clergy

V. Pan-Orthodox Provisions concerning the application of Epitymias in the Seat of Holy Confession

V.1. Pan-Orthodox Conferences Decisions

V.2. Application of the principle of economy concerning Fasting , Common Prayer and Intermarriage

Conclusions

SELECTED BIBLIOGRAPHY

Keywords: Sacrament of Confession, the Holy Canons, Church tradition, Orthodox Church

Sacrament of Confession and the effects that it has both the ecclesial community in general and for each believer is one of the topics most frequently addressed in Orthodox theological literature. Over time, many studies have been developed through which attempted to outline a picture of the Holy Sacraments and issues them, dogmatic, liturgical and canonical. Most, however, is limited to an overview, without going into the depth of the topic. One of the most delicate subjects represents one of epitimii and how they are applied to the chair of confession.

The lack of such a study is even more acute, since at the moment there is a real concern not only academic, but also the general church for the Sacrament of Reconciliation and the place it has in the life of the believer and the Church. Against this background, appeared and continues to appear different interpretations, most of them foreign total lack of unity and true Orthodox spirituality. The texts of the Holy Canons are insufficiently known, truncated interpreted and applied without in-depth analysis of each case to which they refer. Naturally, it have created positions of party, unrelated to the true canonical tradition of the Church. Oscillating between an accuracy pushed to the harsh rigor and a permissive attitude so that, according to its supporters , it is possible that contemporary society is natural to question the formative role of the Church.

Criticisms against him are very often justified, but equally obvious is that very few voices are urging the church teaching rigorous research. Contemporary society is increasingly rigorous application of legal standards and legislation. Deviations are severely taxed, confusion situations require as quickly clarified. The relationship between society and the Church is no exception to this trend, so more and more ecclesiastical institutions are criticized, they challenge authority and thus more relevant to the contemporary world. Such an attitude is required solved and the solution comes from the right side and accessible presentation of the doctrine of faith, and on the other side of a clear explanation of canonical norms then guides the Church. Among these rules, those epitymia appliend on the Confession Chair plays a very important role. Their role is to straighten the one who receives them, to re-orient his life towards the true goal of salvation. Epitymia how these were made over time, application and compliance, however intimately related to the structure of the life of believers in the Church. At their core lies right doctrine, dogma synodal framework established and

accepted throughout the Christian space. So, ultimately epitymia is to restore order in the ownership and living Christian teaching orders weakened by sin , by removing the source of everlasting life in Christ.

Choosing this theme takes on the one hand academic reasons, given the lack, yet acute, some large studies on the canonical guidelines for religious life. On the other hand, there is a clear pastoral concern for the current confusion over the interpretation and application of the principles of canon has a disastrous effect on the Church. Guiding idea of this paper is therefore clear evidence as canonical rules and provisions relating to epitymia, insisting on the interpretation and applicability to contemporary life. The objective of the study is put together and thorough analysis of all the canonical on epitimii, as they played in the collections of canons of the Orthodox Church. It is natural that many studies content with dogmatic, liturgical and spiritual content of those to be a canonical approach. We must not forget that with dogmas, canons of the Church led to the organization of its existence. You can not conceive of a life without ecclesiastical canons, just as would be appropriate canons of the church space which, moreover, it covers. Given this need, an explanation of canonical general provisions and provisions relating to epitimii in particular is absolutely necessary.

Sources underlying our research are numerous, from the canons of the Ecumenical Councils and local canons continuing Fathers and ending with extraordinarily rich pravilnic tradition. History Sacraments of Confession is closely related to those rules, because they find their applicability often to confession chair. Whether we are talking about public confession as it was in former ages, or private confession secret, epitymia have their place very well secured. We can not talk about the act of confession, without taking into account that the confessor gives epitimiile for straightening him that confesses. These regulations have seen many reformulations and re- interpretations over time, due to the conditions of religious, cultural or socio-economic. Their foundation remained the same: the exhortation of Jesus Christ, played in Matthew 18, 15-17 : For your brother will fail you, go, reprove him between thee and him alone. And you will hear, you have gained your brother. And to hear thee, take with thee one or two more, that in the mouth of two or three witnesses to establish his word. And will not listen to them, tell it to the church: and he will not listen even to the church, let him be unto thee as an heathen man and a publican. The urge to straightening is the same, regardless of age, so that the role of the milestones of this journey epitimiilor to salvation remains unchanged.

Changes in the interpretation and application are conferring them a unique dynamic connecting them aside to Church tradition, on the other hand the daily life of the believer.

Understanding resorts underlying these changes is essential for proper and effective implementation of epitymia. Efficiency are talking about is the first one spiritual nature, but it also refers to the pastoral - missionary of the Church, as well as his social. In the Sacrament of Confession, the dialogue between the spiritual and faithful, ultimately, between it and Savior Jesus Christ , the foundation of an order are returned damaged by sin. Keeping this order and maintaining it is possible due to the implementation and enforcement epitimiilor also preserving the environment is essential for the work of the Church.

In view of these remarks, that we plan to follow is divided into two areas: a historical direction, which attempts to identify all standards and regulations relating to canonical epitimii in order of their appearance and direction hermeneutical interpretation these canons, taking into account both the formulation and their application and their relevance to the contemporary world. The paper is structured in five main chapters as follows. The opening is intended to describe the factors that led to the study of this subject , presentation method and objectives. Also, in the introduction we inserted terminological clarifications absolutely necessary to understand the thesis, and a brief overview of the state of research on this topic.

The first chapter, "Nomo - canonical and canonical legislation on epitymia and their application in seat of Confession is highly canonical, presenting the main collections of canons, with special reference to epitimii and their application. Epitimiile is one of the most important Orthodox canonical tradition, because they, in addition to the amount documentary special historical, involving a practical, governing dynamic whole canonical discipline of the Church. Their use gives them current chair of Holy Confession and moreover all the relevant spiritual issues facing believers.

Given these considerations, their application to all parents concerned about the Church, so that most of the canons which they were written epitimii contain special therapeutic and pedagogical. Beside formulate proper, structured church tradition, based on his experience and spiritual canon, timeless principles for applying eptymia . To give them the authority they have been inserted throughout the canonical text, receiving the endorsement of the whole Church. All these testimonies of Orthodox canonical tradition must be viewed and analyzed together, because the only way we can discover the richness of Christian doctrine revealed in its entirety. Also do not forget that their role is one primarily practical. From the beginning, they were made to meet the needs of the Church in various aspects of life and activity. Their analysis only strictly scientific perspective, philological or historical, not discovered until the formal structure, content, method of their composition, which is based

sources. But we can not find deep meanings that canonical texts have for life of the Church in general and for the life of each of the faithful, in part.

Chapter II aims to identify and implement guidelines specify coordinates and the canonical norms concerning the Sacrament of Reconciliation. An important role in this chapter we spent two principles - the dispensation and acribiei - better management of which depends on correct and efficient commit Sacrament of Confession. From the perspective of current trends epitimiiilor enforcement, it is appropriate to insist increasingly on report accuracy - stewardship. Challenges of contemporary society seem to require a much lighter canonical provisions, focusing just on the fact that rigorous compliance would be impossible for contemporary Christian. Although acceptable to some extent, this attitude shows danger of compromise dogmatic, because most canons are based on a doctrine of faith applied to church life . On the other hand , indiscriminate rigor isolates confessor and it removes the one who wants to confess, especially if it does not have a solid religious education. In this chapter I have tried a thorough overview of the types of epitymia, trying to correlate all the information from textbooks of Canon Law published in the Romanian, but also those of foreign Orthodox canonists. This classification of epitymia has a dual role. On the one hand it provides a better management of the material used in this research, on the other hand it indicates the approach of teaching the multitude of directions canonical Orthodox Church in the application for correction of the faithful and to the danger of spiritual represented by sin.

Also have an important role for identifying trends and directions in the Sacrament of Confession evolving today. Although bold approach primarily wants to offer more clarity on the issue so delicate confession and to provide suitable epitymia in full consonance with current missionary work of the Church. Without becoming too incisors, it is appropriate to point out the growing antagonistic approach epitymia, oscillating between maximum ease their application until termination, and excessive rigor. Indeed, many of the cases presented canonical texts or codices are now outdated, but no solutions offered . Even though many of the mores of society and changed the springs that generate them are the same. Therefore, a relaxed approach to the Sacrament of Confession and especially epitymialor produce can not have a viable, lasting over one who confesses. It is very possible that this happy go to confession, but the chances that he is facing constant chip real are very small. No rigid attitude has more chance of success, because epitymia's application letter and their spirit will not cause a deeper rifts between confessor and penitent. The first will consider that strict compliance with the canons, their pastoral duty, while the penitent will sink more and more into despair , terrified that epitymia received is nearly impossible under current conditions.

Therefore, Fathers, and especially St. Basil the Great, claimed always to maintain a balance between the principle and the dispensation of *acribeia*. Without this balance, confessor activity is inefficient and who confesses sins can not have a real chance to understand the condition of sinfulness entails and walke.

The III and IVd Chapter, the central and most complex of the work and also the first systematic approach and, as far as possible, exhaustive of all epitymia as they appear in the text of the Holy canons and Pravilele church . Structure of the chapter was organized by three categories of members of the Churc: clergy, laity and monks. For clergy, the analysis focused primarily on how they relate to canonical discipline and liturgical life of the Church. The importance of their mission involves a very special rigor, so most of the offense or offenses epitimiilor applied to the teaching of faith, morals Church worship and discipline they are stopping the service, deposition step, excommunication, defrocking and even anathema. Severity of epitymia but fully justified, is directly proportional to the height of his mission.

Following their evolution over time, we find that epitimiile is the most dynamic structures canonically, they knowing adjustments, additions or reformulation by period and socio -cultural and religious context in which they were applied. Keeping intact the doctrine of faith that underlies their formulation, epitymia using both the accuracy and stewardship to strengthen community members and to provide them with immediate relevance canonical milestones for their lives. Dynamics Orthodox canonical tradition is best made just worth using epitimiilor the life of the Church.

Their impact is immediate, they are commonly applied to Holy Confession seat. Directly related to the importance of the sacrament of Confession, epitymia the key to balance a difficult process that begins with confession, with analysis of their spiritual and culminates when uttering the prayer of absolution confessor. Application of epitymia comes in this context to look equally great power that Sacrament of Confession has in the believer's life, and the importance of maintaining discipline and ecclesiastical ordinance by the penitent , not to fall in communion gracious.

Unlike epitymia's applied to clergy, the laity especially for more practical in nature , usually consisting of keeping a certain period of fasting, prayer and other means practicing ascetic straightening, and prostrations. But we can not talk about the special treatment of the laity, because these epitimii are designed so aware of the seriousness of sin, as well as to provide real support to straighten the penitent. As epitimiilor applied for violations and misdemeanors committed by clergy and laity if we did epitimiilor for systematically focusing especially those against the moral and social deviations. I was still ought to pay special

attention epitimii on liturgical order deviations, particularly those that restore order prayer, fasting and participation in the Divine Liturgy.

Epitymia imposed for violations committed by monks occupy a place intermediate between those for clergy and laity dedicated. Due to the special status of Orthodox monasticism, I insisted on dividing by monastic vows - obedience, chastity and poverty willingly. I also inserted some clarifications absolutely necessary, related to the organization of monastic life, especially on matters liturgical and spiritual order. Given the constant influence of lay monastic environment, a good knowledge of the rules and provisions of the standardized canonical monasticism is absolutely essential. Also, without suggesting a possible separation between the secular and monastic space, we insist on maintaining a normal range to avoid both rigorous approach in an environment unsuitable as the secular and freedoms alleged insinuation monastic life.

The last chapter of the book is devoted to approach the Sacrament of Confession and the discussions and debates about epitymia in Presynodal Pan - Orthodox Conferences. They provided a number of solutions, especially in terms of common prayer of the Orthodox and other denominations. These joint agreements must, however, always seen from the perspective of canonical tradition that does not allow prayer with those of other faiths or those who do not respect the true teaching of the Church. You also need to take into account the current context of the Christian world, its requirements and spiritual needs. Thus, there are documents that common prayer is permitted between the Orthodox and Roman Catholic, Anglican, Old Catholic, Lutheran, and between the Orthodox and Eastern Churches, especially the Coptic Church.

Among these agreements, a special place that exists between the Orthodox and the Roman Catholic Church according to the Balamand agreement (17 to 24 June 1993), the Orthodox and Roman Catholic churches are considered sisters, are encouraged to participate together in prayer and dialogue, without thereby to diminish the identity of any of the two communities. In essence, it was intended reducing theological and canonical significance that the Great Schism of 1054 had on the two communities. Balamand agreement comes, moreover, after the historical moment of mutual lifting of the anathemas, the Patriarch Athenagoras and Pope Paul VI on December 7, 1965. Do not forget, however, that in the case of mutual lifting of anathemas and at the signing of Balamand, a number of Orthodox Churches were radically opposed such a step. Churches of Greece, Serbia, Bulgaria, Georgia, Czech Republic and Slovakia have refused to participate in this meeting and therefore did not accept the decisions stipulated in its final document.

I remembered also the voice of Mount Athos, the Holy Community documents, has been also felt presence. Of these, it is noted that the December 30, 2006, the Holy Mountain community condemns grief meeting between Pope Benedict XVI and Ecumenical Patriarch Bartholomew I. The terms used are extremely tough and call the Orthodox canonical tradition extremely firm. The attitude of the legislature body of Mount Athos community is quite clear and justified, taking into account both the canonical tradition to which it relates and of the history. Not to allow participation in prayer with those who do not profess Orthodoxy is based on the fact that in such cases there is a communion of faith. Trying Balamand agreement to provide theological foundations for sacramental communion failed, as even its text demonstrates a vague speech devoid of clarity, much more real theological value. Here, therefore, that, in parallel with the efforts of the conference to call for common prayer all members of different Christian denominations, has developed a very strong current and, to some extent, justified rejection of such initiatives. It is known that churches Serbia Bulgariiei Georgia decided to withdraw from ecumenical bodies, because of too liberal understanding of this communion in prayer. Also, there are many voices as that of the famous Serbian theologian Justin Popovich or teoclata Dionisiatul Athonite monk, who took a clear stance against the practice of common prayer with those of other faiths.

Although there is a decision in itself of any Pan-Orthodox Conference, which regulate such practices, today many Christians of various denominations participate together in prayer, opting for a Christianity devoid of denominational barriers. Even if such an ecumenical spirit tends to expand in most Christian countries, we should not lose sight of doctrinal and canonical tradition, only able to solve such problems. Therefore, it is more than necessary that among the acts future Pan-Orthodox Synod Great appear and the subject of prayer with people of other faiths.

The novelty of this work is the systematic approach to all provisions and canonical norms concerning the application of epitymias on the seat of Holy Confession.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Ediții ale Sfintei Scripturi

- Biblia sau Sfânta Scriptură, Ed. IBMBOR, București, 1990.
- The Greek New Testament, *fourth revised edition*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2007.

Colecții de canoane și documente cu valoare canonică

- *Acta Conciliorum Oecumenicorum iussu atque mandato Societas Scientiarum Argentoratensis edenda instituit E. Schwartz, continuavit J. Straub*, Strasbourg – Berlin, 1914.
- ARRANZ, Miguel SJ, *I penitenziali bizantini: il Protokanonarion o Kanonarion Primitivo di Giovanni Monaco e Diacono e il Deuterokanonarion o „Secondo Kanonarion” di Basilio Monaco*, colecția Kanonika, nr. 3, Ed. Pontificio Istituto Orientale, Roma, 1993.
- BUJOREANU, Ioan M., *Collecțiune de Legiuirile României vechi și celei noi*, vol. III. 1, Tipografia Academiei Române, București, 1885.
- *Canoanele Bisericii Ortodoxe – note și comentarii*, ediția a III-a îmbunătățită, ed. îngrijită de Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca și Dr. Sorin Joantă, Sibiu, 2005.
- *Canoanele Bisericii Ortodoxe de Răsărit așezate pe chestiuni și cu interpretări*, vol. I, Prof. Dr. Dimitrie G. Boroianu, Ed. Dacia, Iași, 1899.
- *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Nicodim Milaș, Tipografia Diecezană, Arad, 1930 – 1936.
- *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, note și comentarii de Constantin Dron, vol. I, ed. a II-a, Tipografia cărților bisericești, București, 1933.
- *Carte românească de învățătură*, ediție critică, col. „Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc”, vol. VI, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1961.
- HEFELE, Charles Joseph, *Histoire des Conciles*, tome I, première partie, nouvelle traduction française, Letouzey et Ané, Paris, 1907.

- HERMAN, Emilio, *Il piu antico Penitenziale Greco*, Orientalia Christiana Periodica, nr. 19, Roma, 1953.
- *Îndreptarea legii 1652*, col. „Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc”, vol. VII, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1962.
- PAVERD, Frans van de, *The Kanonarion by John, Monk and Deacon and Didascalia Patrum*, Kanonica, nr. 12, PIO, Roma, 2006.
- *Pidalionul (Cârma) navei spirituale a Bisericii celei Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească a ortodocșilor sau toate sfintele și dumnezeieștile canoane ale Sfinților și prealăudaților Apostoli, ale Sfintelor Sinoade Ecumenice și locale și ale dumnezeieștilor Părinți în originalul grec pentru autenticitate, traduse și comentate în limba populară spre a fi pe înțelesul celor mai simpli, de ieromonahul Agapie și ieromonahul Nicodim. Revizuire și diortosire cu grijă la hotărârea Preasfântului Sinod de preaînțeleptul dascăl și predicator kyr Dorotei. Tipărite acum pentru prima dată cu permisiunea, la îndemnul și din porunca Preasfințitului Patriarh Ecumenic și al Sfântului Sinod sub supravegherea și cu purtarea de grijă a smeritului între monahi Teodoret din Iannina, pe cheltuiala celor câți cu numele la sfârșitul cărții spre folosul obștesc al tuturor ortodocșilor, înțelepți și simpli. Am folosit ediția Pidalionul de la Neamț (1844), Mănăstirea Petru Vodă, 2006.*
- PITRA, J. B., *Spicilegium Solesmense complectens Sanctorum Patrum scriptorumque ecclesiasticorum*, vol. IV, Firmin – Didot Freres, Paris, 1858.
- *Pravila bisericească*, Ed. Academiei RSR, București, 1884.
- SACHELARIE, Nicodim, *Pravila bisericească*, ediția a III-a, ed. de Parohia „Valea Plopului”, Prahova, 1999.
- *Syntagma ton theion kai ieron kanonon ton te agion kai paneuphemon Apostolon kai ton ieron oikoumenikon kai topikon Synodon kai ton kata meros hagion Pateron*, colecție ed. de G. A. Ralli și M. Potli, Tipografia „F. Chartophylakos”, Atena, 1851 – 1859.
- THOMAS, John Philip, CONSTANTINIDES HERO, Angela, CONSTABLE, Giles (eds.), *Byzantine Monastic Foundation Documents*, vol. 1, Dumbarton Oaks Studies, nr. 35, Washington DC, 2000.
- ZONARAS, Ioan, *Comentariu la Canoanele Apostolice*, în *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine*, studiu introductiv și note Diac. Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2006.
- *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române art. 30*, Ed. IBMBOR, București, 1953.

Izvoare patristice

- AGHIORITUL, Nicodim, *Carte foarte folositoare de suflet*, Ed. Bizantină, București, 2005.
- *Constituțiile Sfinților Apostoli*, trad. Diac. Ioan I. Ică. Jr., în *Canonul Ortodoxiei*, vol. I, Ed. Deisis – Stavropoleos, Sibiu, 2008.
- ÉTHÉRIE, *Journal de voyage*, texte latin, introduction et traduction de Hélène Pétré, în *Sources Chrétiennes*, vol.21, Ed. Cerf, Paris, 1948.
- EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, traducere, studiu, note și comentarii Pr. Theodor Bodogae, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 13, Ed. IBMBOR, București, 1987.
- *Învățătura celor doisprezece apostoli*, trad. Dumitru Fecioru, în *Scrierile Părinților Apostolici*, Ed. IBMBOR, București, 1995.
- SF. IOAN GURA DE AUR, Cuvânt despre rugăciune (PG 50, 779-786), traducere Pr. Dumitru Fecioru, în O., nr. 3 (1983).
- SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia a IV-a: Despre pocăință și rugăciune* (PG 49, 299-306), tradusă de Pr. Dumitru Fecioru, în B. O. R., nr. 9-12 (1977).
- SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia a V-a: La Profetul Iona, Daniel, și la cei trei tineri, a fost rostită la începutul Postului Mare* (PG 305-314), traducere de Pr. Dumitru Fecioru, în B. O. R., nr. 1-2 (1978).
- LÉON LE GRAND, *Sermons*, tome II, traduction et notes de Dom René Dolle, în *Sources Chrétiennes*, vol.49, Ed. Cerf, Paris, 1957.
- *Păstorul lui Herma*, trad. Dumitru Fecioru, în *Scrierile Părinților Apostolici*, Ed. IBMBOR, București, 1995.
- *Patrologiae cursus completus. Serie graeca*, vol. 83, ed. J. P. Migne, Paris, 1864.
- SF. SIMEON al TESALONICULUI, *Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe, după principii puse de Domnul nostru Iisus Hristos și urmașii Săi*, vol. II, ediție îngrijită de Protos. Grichentie Natu, Ed. Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2003.
- SF. VASILE CEL MARE, *Regulile mici*, traducere Iorgu D. Ivan, în Sf. Vasile cel Mare, *Scrieri. Partea a II-a: Asceticele*, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 18, Ed. IBMBOR, București, 1989.

- SF. VASILE CEL MARE, *Constituțiile ascetice*, traducere de Iorgu D. Ivan, în Sf. Vasile cel Mare, *Scrieri, partea a II-a – Asceticele*, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 18, Ed. IBMBOR, București, 1989.
- SF. VASILE CEL MARE, *Epistola 188 către Amfilohiu, Despre canoane*, traducere de Pr. Teodor Bodegă, col. „Părinți și Scriitori Bisericești – serie nouă”, vol. 3, Ed. Basilica, București, 2010.

Manuale de drept canonic, comentarii

- BERDNIKOV, I. S., *Curs de drept bisericesc*, tradus de Silvestru episcop de Huși, Ed. Tipografia căților bisericești, București, 1902.
- BOROIANU, Prof. Dimitrie, *Canoanele Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit așezate pe probleme și pe interpretări*, vol. I, ediție îngrijită de Ionuț Alexandru Tudorie, Ed. Anastasia, București, 2007.
- FLOCA, Arhid. Prof. Dr. Ioan N., *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. I și II, Ed. IBMBOR, București, 1990.
- MILAȘ, Nicodim, *Dreptul Bisericesc Oriental*, traducere de Dimitrie Cornilescu și Vasile Radu, revăzută de Irineu Mihălcescu, Tipografia Gutenberg – Joseph Göbl, București, 1915.
- MÖRSDORF, Klaus, *Lehrbuch des Kirchenrechts*, trei bände, verbesserte und vermehrte Auflage, Paderborn, 1979.
- PATSAVOS, Lewis, *Manual for the Course in Orthodox Canon Law*, Helleni College / Holy Cross Greek Orthodox School of Theology, Brookline MA, 1975.
- PHEIDAS, Vlassios I., *Droit canon. Une perspective orthodoxe*, în *Analecta Chambesiana*, nr. 1, Institut de Theologie Orthodoxe d'Etudes Superieures. Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique Chambesy, Geneve, 1998.
- PHIDAS, Vlassios, *Drept canonic – o perspectivă ortodoxă*, traducere Pr. Lect. Dr. Adrian Dinu, Ed. Trinitas, Iași, 2008.
- POCITAN, Vasile, *Compendiu de Drept Bisericesc al Bisericii Ortodoxe comparativ cu Bisericile Latină, Protestantă etc. și cu referințe speciale la legile și regulamentele bisericeii ortodoxe autocefale Române*, Tipografia de lux Adolf I. Feldmann, București, 1898.
- PUZA, Richard, *Katholisches Kirchenrecht*, C. F. Müller Juristischer Verlag, Heidelberg, 1986.
- RUS, Pr. Lect. Dr. Constantin, *Drept bisericesc, partea I*, Ed. Miradora, Arad, 2000.
- ȘESAN, Pr. Dr. Valerian, *Curs de drept bisericesc universal*, Cernăuți, 1937.

- ȘAGUNA, Andrei, *Compendiu de Drept Canonic*, Sibiu, 1878.
- ȘAGUNA, Andrei, *Enchiridion*, Sibiu, 1871.

Dicționare

- DAVIES, J. G. (ed.), *The New Westminster Dictionary of Liturgy and Worship*, Westminster Press, Philadelphia, 1979.
- *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, publié sur la direction du dom Fernand Gabrol et du R. P. dom Henri Leclercq, tome II-eme, deuxième partie, Libraire Letouzey et Ané, Paris, 1902.
- *Dictionnaire de Droit Canonique – Le Cours de Droit Canon*, tome I-ere, Ed. Hippolyte Walter, Paris, 1888.
- KAZHDAN, Alexander P. (ed. in chief), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. I, OUP, New-York – Oxford, 1991.
- PROKURAT, Michael, PETERSON, Michael D. & GOLITZIN, Alexander, *The A to Z of Orthodox Church*, Scarecrow Press, Lanham, 2010.

Cărți, articole, studii

- ADNES, Pierre, *Pénitence*, în M. Viller, F. Cavallera, J. de Guibert (eds.), *Dictionnaire de spiritualité, ascétique et mystique*, vol. 12.1, Beauchesne, Paris, 1984.
- AFANASIEV, Nicolai N., *Canoanele și Conștiința Canonică*, traducere Constantin Făgețean, Ed. Egumenița, Galați, 2005.
- ANDREICUȚ, ÎPS Andrei, *Spovedanie și comuniune*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2008.
- AXINIA, Vasile, *Îndatoririle didactice, liturgice și morale ale celor trei trepte ierarhice (episcop, preot, diacon) după Constituțiile Sfinților Apostoli*, în G. B., nr. 3 – 4 (1975).
- BĂNESCU, Nicolae, *Funcționalitatea dezlegării în Sf. Taină a Pocăinței*, în M. B., nr. 7 – 9 (1971).
- BELEA, Nicolae, *Îndatoririle duhovnicului după sfintele canoane*, în S.T., nr. 9 – 10 (1951).
- BENRATH, Gustav Adolf, *Busse*, în Horst Robert Balz, Stuart G. Hall et alli (eds.), *Theologische Realenzyklopädie*, band VII, Walter de Gruyter Verlag, Berlin – New York, 1981.

- BERECHET, Ștefan G., *Dreptul vechilor noștri ierarhi la judecarea mirenilor*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1938.
- BERECHET, Ștefan G., *Istoria vechiului drept românesc*, vol. I (Izvoarele), Tipografia „Goldner”, Iași, 1933.
- BERECHET, Ștefan G., *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, vol. I. 1, Tipografia nouă „C. Chiriac”, Vaslui, 1937.
- BERECHET, Ștefan Ghe., *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, Tipografia nouă „C. Chiriac”, Vaslui, 1937.
- BERECHET, Ștefan, *Istoria vechiului drept românesc*, vol. I, Tipografia „Goldner”, Iași, 1934.
- BEYER S.J., Jean, *Le laïcat et les laïcs dans l'Eglise*, în *Gregorianum*, nr. 68, 1 – 2 (1987).
- BOROIANU, Dimitrie G., *Drept bisericesc. Manual pentru seminarii*, București, 1933.
- BOUTENEFF, Peter, *Koinonia și Unitatea euharistică: un punct de vedere ortodox*, în *Irenikon*, nr. 3 – 4 (1999).
- BRANIȘTE, Ene, *Sfaturi și îndrumări pentru duhovnici în vechile cărți românești de învățătură pentru preoți*, în *M.O.*, nr. 10 – 12 (1956).
- BRANIȘTE, Pr. Ene, *Preoții tăi Doamne se vor îmbrăca întru dreptate (Ps. 131, 9) – Despre viața morală a preotului*, în *G. B.*, nr. 6 – 7 (1958).
- CABROL, Fernand *Jeûne*, în *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, tome septième, deuxième partie, Paris: Librairie Letouzey et Ané, 1925.
- CASSIDY, Edward Idris, *Ecumenism and Interreligious Dialogue – Unitatis Redintegratio, Nostra Aetate*, Paulist Press, New York, 2005.
- CHAUVET, Louis-Marie, *Penance*, în Jean-Yves Lacoste (ed.), *Encyclopedia of Christian Theology*, Routledge, New York – London, 2005.
- CHIȚESCU, Nicolae, *Deosebirea dintre oros și canon și însemnătatea ei pentru receptia Sinodului de la Calcedon*, în *O.*, nr. 3 (1970).
- CHIȚU, Viorel, *Rânduiala Mărturisirii în Molitfelnicele românești și slavore, în S. T.*, nr. 3 (1960).
- CITTERIO, Elia, *Nicodim Aghioritul: personalitatea, opera, învățătura ascetică și mistică*, traducere Maria Cornelia Ică și Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2005.

- COZMA, Ioan, *The Pedagogic and Therapeutic Character of Saint John the Faster's Canons from Acrida to Condescension*, în *European Journal of Science and Theology*, nr. 8. 2 (2012).
- CRĂCIUNĂȘ, Pr. Irineu, *Învățătura ortodoxă despre pocăință*, în *O.*, nr. 3 (1960).
- DANIÉLOU, Jean, *The Dead Sea Scrolls and the Primitive Christianity*, translated by Salvator Attanasio, Helicon Press, Baltimore-Maryland, 1958.
- DRĂGOI, Pr. Eugen, *Îndrumarul duhovnicului*, Ed. Partener, Galați, 2006.
- DURĂ, N. V. „Regula de credință” și rugăciunea pentru unitatea creștină. O evaluare ecleziologică-canonice, în *O.*, nr. 3-4 (2004).
- DURĂ, N. V. , *Hotărârile celei de-a III-a Conferințe Panortodoxe presionodale (Chambes – Geneva, 28 octombrie 1986)*, în *O.*, nr. 3 (1988).
- DURĂ, N. V., *Dispoziții și norme canonice privind cinstirea duminicii*, în *O.*, nr. 2 (1981).
- DURĂ, N. V., *Intercomuniune sau comuniune sacramentală? Identitatea eclezială și unitatea în credință*, în *O.*, nr. 4 (1988).
- DURĂ, N. V., *Simpozionul internațional de la Roma, cu prilejul împlinirii a treisprezece secole de la întrunirea Sinodului „în Trulo” (691-692)*, în *B.O.R.*, nr. 11-12 (1992).
- DURĂ, Nicolae V., *350 de ani de la tipărirea Pravilei de la Govora. Contribuții privind identificarea izvoarelor sale*, în *A. B.*, nr. 3-4 (1990).
- DURĂ, Nicolae V., *Activitatea canonică a mitropolitului Iacob Putneanul (1719-1778)*, în *G.B.*, nr. 10-12 (1980).
- DURĂ, Nicolae V., *Activitatea canonică a mitropolitului Veniamin Costache*, în *M. M. S.*, nr. 7-8 (1971); nr. 1-2 (1972).
- DURĂ, Nicolae V., *Biserica creștină în primele patru secole. Organizarea și bazele ei canonice*, în *O.*, nr. 3 (1982).
- DURĂ, Nicolae V., *Canoanele Sinodului II Ecumenic și obligativitatea de a mărturisi și păstra cu credincioșie Crezul Niceo-Constantinopolitan*, în *O.*, nr. 2 (1981).
- DURĂ, Nicolae V., *Dreptul pravilnic (nomocanonic) și Colecțiile nomocanonice*, în *Revista de Teologie Sfântul Apostol Andrei*, IX (2005), nr. 1.
- DURĂ, Nicolae V., *Dreptul și Religia. Norme juridice și norme religios-morale*, în *Analele Universității Ovidius. Seria: Drept și Științe Administrative*, 2003, nr. 1.

- DURĂ, Nicolae V., *Ideea de „drept” și „dreptate” în percepția gândirii vechiului Drept românesc*, în *Revista de Teologie Sfântul Apostol Andrei*, nr. 1 (2002).
- DURĂ, Nicolae V., *Întâistătătorul în Biserica Ortodoxă. Studiu canonic*, în *S. T.*, nr. 1 (1988).
- DURĂ, Nicolae V., *Intercomuniune sau comuniune sacramentală? Identitatea ecleziastică și unitatea în credință*, în *O.*, nr. 4 (1988).
- DURĂ, Nicolae V., *Legislația canonică a Sinodului al II-lea Ecumenic și importanța ei pentru organizarea și disciplina Bisericii*, în *G.B.*, nr. 6 – 8 (1981).
- DURĂ, Nicolae V., *Preocupări canonice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, de-a lungul secolelor XVII-XIX, în lumina „Pravilelor” mici (Prăvilioarelor)*, în *B.O.R.*, nr. 3-4 (1984).
- DURĂ, Nicolae V., *Principiile canonice, fundamentale, de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe și reflectarea lor în legislația Bisericii Ortodoxe Române*, *Revista de teologie Sfântul Apostol Andrei*, V (2001), nr. 9.
- DURĂ, Nicolae V., *Sfintele Paști, Causa drimens a unității creștine*, în *B. O. R.*, nr. 1 – 6 (2003).
- DURĂ, Nicolae V., *Taina Sf. Mărturisiri în lumina dispozițiilor și normelor canonice ale Bisericii Ortodoxe*, în *M.M.S.*, nr. 4 – 6 (1983).
- DURĂ, Nicolae V., *Taina Sfintei Mărturisiri în lumina dispozițiilor și normelor canonice ale Bisericii Ortodoxe*, în *M. M. S.*, nr. 4-6 (1983).
- DURĂ, Nicolae, *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique conciliaire, oecuménique du I-er millénaire*, Ed. Ametist, București, 1999.
- DURĂ, Pr. N. V., *Sfintele Paști, cauza dirimens a unității creștine? Mărturii ale Tradiției și legislației canonice răsăritene, privind data serbării Sfintelor Paști*, în *B. O. R.*, nr. 1 - 6 (2003).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Canoanele Sinodului II ecumenic și obligativitatea mărturisirii și păstrării neschimbate a credinței niceo-constantinopolitane*, în *O.*, nr. 3 (1981).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Dispoziții și norme canonice privind administrarea Sfintei Taine a Botezului*, în *O.*, nr. 3 – 4 (1979).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Dispoziții și norme canonice privind săvârșirea Sfintei Liturghii*, în *O.*, nr. 1 (1981).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Icoană și Rugăciune. Realități ale spiritualității ortodoxe. Icoana românească*, în *Almanahul Vestitorul*, Paris, nr. 5, 1989.

- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Îndatorirea credincioșilor privind viața creștină în lumina Sfintelor canoane*, în A. B., nr. 10 - 12 (1993).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Îndatorirea credincioșilor privind viața creștină în lumina Sfintelor canoane*, în A.B., nr. 10-12 (1993).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique conciliaire, oecuménique du I-er millénaire*, Ed. Ametist, București, 1999.
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Obligațiile creștinilor privind viața lor creștină, în lumina Sfintelor canoane*, în *Îndrumător bisericesc*, nr. 4, Galați, 1988.
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Obligațiile creștinilor privind viața lor creștină, în lumina Sfintelor canoane*, în *Îndrumător bisericesc*, Galați, 1988, nr. 4 .
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Pravila rugăciunii în lumina Tradiției liturgice și canonice a Bisericii Ortodoxe*, în O., nr. 3 (1983).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Precizări privind unele noțiuni ale Dreptului canonic bisericesc (depunere, caterisire, excomunicare și anatema) în lumina învățăturii ortodoxe. Studiu canonic*, partea a II-a, în O., nr. 3 (1987).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Principiile canonice fundamentale, de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe și reflectarea lor în legiurile Bisericii Ortodoxe Române*, în Sf. Andrei – Buletin oficial al Arhiepiscopiei Tomisului și al Facultății de Litere și Teologie, nr. 9 (2001).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Rânduiești și norme canonice privind administrarea Sfintei Euharistii*, în G. B., nr. 7-8 (1979).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Regula de credință și rugăciunea pentru unitatea creștină. O evaluare eclezialogico-canonice*, în O., nr. 3 - 4 (2004).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Taina Sf. Mărturisiri în lumina dispozițiilor și normelor canonice ale Bisericii Ortodoxe*, în M. M. S., nr. 4 – 6 (1983).
- DURĂ, Pr. Nicolae V., *Tradiție și Icoană în lumina hotărârilor celui de-al VII-lea Sinod Ecumenic*, în *Îndrumător bisericesc*, Râmnicu-Vâlcea, nr. 5, 1988.
- DURĂ, Nicolae V., *Obligațiile creștinilor privind viața lor creștină, în lumina Sfintelor canoane*; în *Îndrumător bisericesc*, nr. 4, Galați, 1988.
- ERBICEANU, Constantin, *Material inedit pentru istoria dreptului canonic oriental. Manuscrisul grecesc al lui Manuil Malaxos notarul. Forma și conținutul manuscriptului*, în B. O. R., nr. 3 (1892).
- FAIVRE, A., *Clerc – Laïc: Histoire d'une frontier*, în *Revue des Sciences Religieuses*, nr. 57 (1983).

- FAROS, Filotheos, *Clerul azi – o privire din interior: tentații, impasuri, maladii și remedii*, trad. Ovidiu Lăzărescu, Ed. Egumenița, Galați, 2013.
- FLOCA, Ioan N., *Dispensa în Dreptul bisericesc*, în S. T., nr. 1 – 2 (1955).
- FLORESCU, Pr. Marius, *Încercări de reconciliere între Biserica Ortodoxă și Bisericile Ortodoxe Orientale între anii 1902 – 1965*, în A. B., nr. 4 – 6 (2007).
- FREUDENBERGER, Rudolf, *Christenverfolgungen*, în *Theologische Realenzyklopädie*, Band VIII, Walter de Gruyter Verlag, Berlin – New York, 1981.
- GALERIU, Pr. Constantin, *Taina Mărturisirii*, în O., nr. 3 – 4 (1979).
- GAVRILĂ, Pr. Vasile, *Cununia – viață întru împărăție*, Fundația „Tradiție Românească”, București, 2004.
- **GORDON, Pr. Vasile, *Pot laicii să predice în Biserică? Studiu omiletic-canonic*, în vol. *Studia historica et theologica*, București, 2003.**
- **GOREANU, Drd. Veaceslav, *Mirenii în biserică*, în *Luminătorul*, nr. 3 (2005).**
- IRIMIA, Ioan, *Însemnări cu privire la Sf. Taină a Spovedaniei*, în G.B., nr. 5 – 6 (1960).
- Irineu POP BISTRITĂNUL, *Sfântul Irineu de Lyon –polemist și teolog*, Ed. Cartimpex, Cluj-Napoca, 1998.
- IVAN, Iorgu D., *Calendarul îndreptat și Pidalionul*, în M. M. S., nr. 9 – 12 (1978).
- IVAN, Iorgu D., *Oros și kanon în Dreptul Bisericesc*, în O., nr. 3 (1970).
- IVAN, Iorgu *Învățătura Bisericii Ortodoxe despre autoritatea de stat*, în *Îndrumătorul bisericesc*, Sibiu, 1971.
- IVAN, Iorgu, *Pravila Mare de-a lungul vremii*, în S. T., nr. 9 – 10 (1952).
- IVAN, Prof. Iorgu D., *Importanța principiilor fundamentale canonice de organizație și administrație pentru unitatea Bisericii*, în M. M. S., nr. 3 – 4 (1969).
- IZVORANU, S., *Sfaturi și orânduiri pentru duhovnici în pravilele manuscrise slavo-române și românești*, în G. B., nr. 1 – 2; (1959).
- JAUBERT, A. *La Date de la Cène*, Gabalda, Paris, 1957.

- KAZHDAN, Alexander, *Confession*, in Alexander Kazhdan, Alice-Mary Talbot et alii (eds.), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. I, prepared at Dumbarton Oaks, Oxford University Press, New York – Oxford, 1991.
- KONIDARIS, Ioannis M., *The Ubiquity of Canon Law*, in Angeliki E. Laiou & Dieter Simon (eds.), *Law and Society in Byzantium: Ninth – Twelfth Centuries*, Dumbarton Oaks, Washington, D.C., 1994.
- LAMPE, G. W. H., *A Patristic Greek Lexicon*, Claredon Press, Oxford, 1961.
- LATKO, E. F., Confession, în *New Catholic Encyclopedia*, Second Edition, vol. IV, The Catholic University of America Press, Washington, 2003.
- LOICHIȚĂ, Vasile, *Hotărârile și definitivările dogmatice și de credință ale celor 7 Sinoade Ecumenice*, în M. B., nr. 1 – 2 (1959).
- MCNEILL, John T., *A History of the Cure of Souls*, Harper & Row, New York – Evanston – London, 1951.
- MITITELU, Cătălina, *Pravilele românești, tipărite, din secolul al XVII-lea. Infrațiuni și pedepse*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2012; Idem, *Începuturile Dreptului scris la români*, în Dionysiana, nr. 1 (2009).
- *Molitfelnic*, Ed. IBMBOR, București, 2006.
- *Molitfelnic*, Ed. IBMBOR, București, 2013.
- MOȚOC, Pr. Nicolae Ghe., *Taina Sfintei Mărturisiri - Norme și dispoziții ale legislației canonice ortodoxe și romano-catolice. Evaluare ecleziologico-canonice*, conducător științific Pr. Prof. Nicolae V. Dură, Universitatea „Ovidius”, Constanța, 2007 (manuscris).
- MUNTEANU, Armand, *Aplicarea epitimilor în lumina sfintelor canoane*, în S. T., nr. 7 – 8 (1961).
- MUNTEANU, Pr. Armand, *Chestiuni de cult în Sfintele canoane*, în B. O. R., nr. 3 – 4 (1960). STĂNILOAE, Pr. Dumitru, *Cultul Bisericii Ortodoxe, mediu al lucrărilor Sfântului Duh asupra credincioșilor*, în O., nr. 1 (1981).
- PAPADAKIS, Aristides, *Epitimon*, în Alexander P. Kazhdan (ed. in chief), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. I, OUP, New-York – Oxford, 1991.
- PAPANDREOU, D., *Vers le saint et grand Concile. Problèmes et perspectives*, în Episkepsis, nr. 421, 1989.
- PAPANDREOU, Damaschinos, *Sfântul și Marele Sinod al Ortodoxie: tematică și lucrări pregătitoare*, traducere Nicolae Dascălu, Ed. Trinitas, București, 1998.
- PĂTRULESCU, Grigore *Epitimiile canonice și ascetice în general*, în S. T., nr. 3 – 6 (1980).

- PATSAVOS, Lewis J., *Valențele duhovnicești ale Sfintelor Canoane*, traducere Emanuel P. Tăvală, Ed. Andreiana, Sibiu, 2012.
- PLĂMĂDEALĂ, Antonie, *Opinii asupra pregătirii Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe*, în O., nr. 2 (1977).
- POPESCU, Teodor M., *Sfințenia și răspunderile preoției*, în S. T., nr. 3 – 4 (1952).
- POPOVICI, Nicolae, *Manual de Drept bisericesc ortodox oriental cu privire specială la dreptul particular al Bisericii Ortodoxe Române (Inclusiv noua lege pentru organizarea bisericească din anul 1925)*, vol. I. 2, Tiparul Tipografiei Diecezane Ortodoxe Române, Arad, 1925.
- PUFULETE, Silviu-Petre, *Pedeapsa coborârii din treaptă după canoanele Bisericii Ortodoxe*, în S.T., nr. 1 – 2 (1975).
- RADU, S., *Despre sensul ortodox al canonului în Sf. Taină a Pocăinței*, în M.A., nr. 4 – 6 (1963).
- SCHMEMANN, Alexander, *Introducere în Teologia Liturgică*, traducere Ierom. Vasile Bârză, Ed. Sophia, București, 2002.
- ȘESAN, Valerian, *Curs de drept bisericesc universal*, Cernăuți, 1942.
- SKUTERIS, Constantin V., *Locul laicilor în Biserică (o abordare ortodoxă)*, în *Omagiu Profesorului Nicolae V. Dură la 60 de ani*, volum omagial editat de IPS. Teodosie Petrescu, Cătălina Mititelu, Marian Maxim Vlad și Mădălina Stan, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2006.
- SOARE, Pr. Gheorghe, *Impedimente la căsătorie*, în O., nr. 4 (1961).
- SPULBER, C. A., *Cea mai veche pravilă bisericească*, SOCEC & Co., București, 1931.
- STAN, L., *Problema unui viitor sinod ecumenic și poziția Bisericii Ortodoxe față de el*, în Ortodoxia, nr. 3, 1968.
- STAN, Liviu, *Cu privire la un viitor sinod ecumenic*, în O., nr. 3 – 4 (1952).
- STAN, Liviu, *Elementul laic în Biserica Ortodoxă*, în M.M.S., nr. 1-2 (1962).
- STAN, Liviu, *Iconomie și intercomuniune*, în O., nr. 1 (1970).
- STAN, Liviu, *Jus ecclesiasticum – dreptul în viața Bisericii*, în S. T., nr. 7 – 8 (1970).
- STAN, Liviu, *Legislația bisericească și valoarea ei canonică*, în M. O., nr. 11 – 12, (1954).

- STAN, Liviu, *Mirenii în Biserică*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1939.
- STAN, Liviu, *Poziția laicilor în Biserica Ortodoxă*, în *S.T.*, nr. 3-4 (1968).
- STAN, Liviu, *Tăria nezdruincată a Sfintelor Canoane*, în *O.*, nr. 2 (1970).
- STAN, Pr. Liviu, *Importanța canonică și juridică a Pravilei de la Târgoviște (1652)*, în *S. T.*, nr. 9 – 10 (1952).
- STAN, Pr. Liviu, *Importanța canonică și juridică a Pravilei de la Târgoviște*, în *S.T.*, nr. 9 – 10 (1952).
- STAN, Pr. Liviu, *Relațiile dintre Biserică și Stat. Studiu istorico – juridic*, în *O.*, nr. 3 – 4 (1952).
- STAN, Pr. Liviu, *Tradiția pravilnică a Bisericii – însemnătatea și folosul cunoașterii legilor după care se conduce Biserica*, în *S. T.*, nr. 5 – 6 (1960).
- STĂNCULESCU, Ioan F., *Ascultarea canonică*, în *S.T.*, nr. 7 – 8 (1962).
- STELIAN, I., *Considerații asupra pedepselor aplicate în pravila din 1646*, în *B.O.R.*, nr. 1 – 2 (1964).
- THOMPSON, A. Keith, *Religious Confession Privilege and the Common Law*, col. „Studies in Religion, Secular Beliefs and Human Rights”, vol. 9, Brill, Leiden, 2011.
- TROIANOS, Spyros, *Byzantine Canon Law to 1100*, în Wilfried Hartmann & Kenneth Pennington (eds.), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, The Catholic University of America Press, Washington, 2012.
- VASILE, Pr. Augustin, *Sanctiunea în Dreptul canonic*, în *S. T.*, nr. 5 – 6 (1989).
- VINTILESCU, Pr. Petre, *Spovedania și duhovnicia*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 1995.
- YANNOULATOS, Anastasie, *Relațiile Ortodoxiei cu celelalte religii*, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din București*, 2004.

ZIMMERMANN, Reinhard, *The Law of Obligation. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford University Press, Oxford – New York, 1996.